

Kwartaalmonitor Industrie

Tweede kwartaal 2017

Omzet producenten industrie stijgt opnieuw

- Industrie
- Voedings- en genotmiddelenindustrie
- Aardolie-, chemische, farmaceutische, rubber- en kunststofproductenindustrie
- Basismetaal- en metaalproductenindustrie
- Elektrotechnische en machine-industrie
- Transportmiddelenindustrie
- Overige industrie

De omzet in de Nederlandse industrie is in het tweede kwartaal van 2017 gestegen. Producenten behaalden 7,3 procent meer omzet dan in het tweede kwartaal van 2016. Binnen Nederland ging de omzet met 4,0 procent omhoog, buiten Nederland met 9,1 procent. Ook de gemiddelde industriële dagproductie groeide, voor het zevende kwartaal op rij. Het aantal bedrijven is toegenomen en ondernemers verwachten opnieuw een toename van de personeelssterkte.

Kerncijfers Industrie

	2016				2017	
	I	II	III	IV	I	II
Industrie						
productie	2,3	3,2	2,6	3,4	3,5	2,9
omzet	-3,5	-5,8	-3,2	1,1	10,7	7,3
prijzen	-6,2	-7,3	-3,4	2,5	10,3	5,9
faillissementen	93	92	79	101	64	87

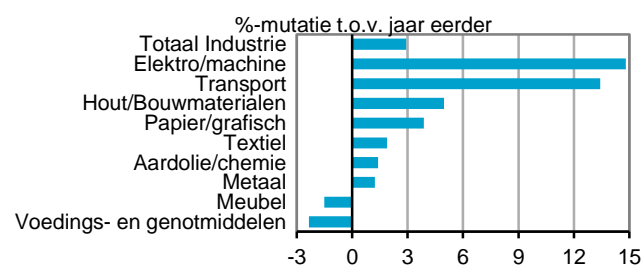
Bron: CBS

Industrie

Productie industrie toegenomen

De industrie produceerde in het tweede kwartaal van 2017 2,9 procent meer dan in dezelfde periode een jaar eerder. De productie per gemiddelde werkdag stijgt al zeven kwartalen op rij. In de meeste branches nam de productie toe. De elektrotechnische en machine-industrie (+14,8 procent) groeide het stevigst. Binnen deze branche nam de productie in alle deelbranches toe, voornamelijk in de machine-industrie (+18,3 procent). Producenten in de transportmiddelenindustrie realiseerden een groei van 13,4 procent. Deze groei kwam tot stand doordat het productieniveau van de autoproducenten flink omhoog is gegaan vergeleken met dezelfde periode een jaar eerder (+18,6 procent). Alleen in de meubelindustrie en de voedings- en genotmiddelenindustrie nam de productie af.

Productievolume per gemiddelde werkdag, industriebranches

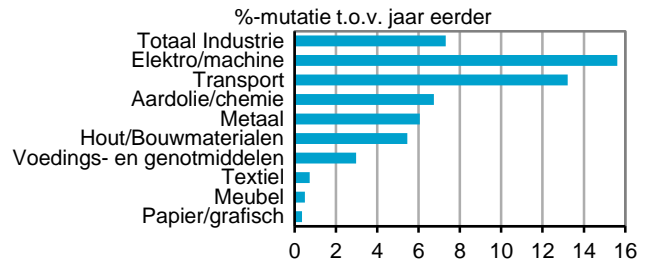
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzetontwikkeling en index (2010=100)

Omzet industrie opnieuw gestegen

De industriële omzet is in het tweede kwartaal met 7,3 procent gestegen, de derde periode van groei op rij. Zowel de binnenlandse als de buitenlandse omzet nam toe, respectievelijk met 4,0 en 9,1 procent. In alle branches was er een positieve omzetontwikkeling en deze was het sterkst in de elektrotechnische en machine-industrie (+15,6 procent). De omzet in de transportmiddelenindustrie groeide ook stevig (+13,2 procent). De autoproducenten in deze branche boekten aanzienlijk meer omzet dan een jaar eerder (+24,0 procent). Hoewel de binnenlandse omzet in de transportmiddelenindustrie afnam, nam de totale omzet toe door positieve resultaten in het buitenland.

Omzet, industriebranches

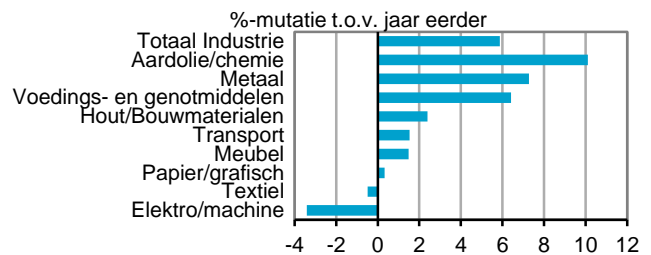
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzetontwikkeling en index (2010=100)

Grootste prijsstijging in basismetaalindustrie

De afzetprijzen in de gehele industrie waren in het tweede kwartaal 5,9 procent hoger dan in dezelfde periode in 2016. De prijsstijgingen waren vrijwel gelijk in binnen- en buitenland. In april stegen de prijzen met 8,9 procent het meest. In mei en juni waren er kleinere prijsstijgingen. De prijzen van basismetaalproducten stegen dit kwartaal het meest, namelijk met 13,8 procent. De prijzen van metaalproducten stegen minder fors (+4,2 procent). In totaal stegen de prijzen van basismetaalproducten en metaalproducten gezamenlijk met 7,3 procent. In de meeste Europese landen stegen de afzetprijzen in het tweede kwartaal. De gemiddelde Europese prijsontwikkeling is met 3,3 procent wel minder sterk dan de Nederlandse.¹

Afzetprijzen, industriebranches

Bron: CBS

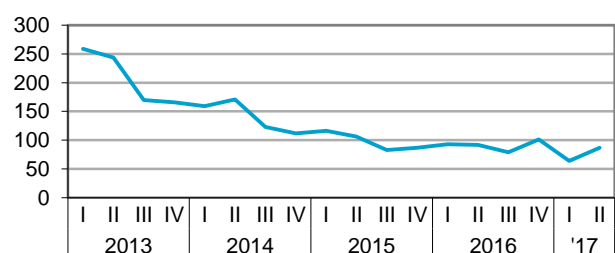
Statline: Producentenprijsindex

¹ Bron: Eurostat

Aantal faillissementen lager dan vorig jaar

In het tweede kwartaal werden 87 faillissementen uitgesproken in de industrie. Hiermee ligt het aantal faillissementen bijna 36 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2017, maar wel ruim 5 procent lager dan in het tweede kwartaal van 2016. Vooral in de meubelindustrie gingen minder bedrijven failliet dan een jaar eerder (6 tegen 12). Deze afname van het aantal faillissementen was ook zichtbaar in onder meer de metaalproductenindustrie, de elektrische apparatenindustrie en de machine-industrie. Het aantal faillissementen steeg met name in de voedingsmiddelenindustrie en de grafische industrie. In de laatstgenoemde deelbranche was de grootste absolute toename zichtbaar. In het tweede kwartaal ging 14 van dit soort bedrijven failliet, terwijl de teller een jaar eerder op 8 stond.

Aantal faillissementen, totale industrie

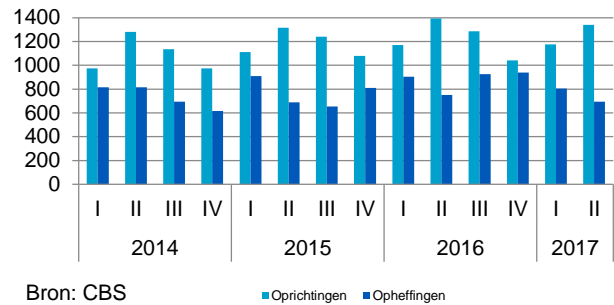
Bron: CBS

Statline: Uitgesproken faillissementen

Aantal bedrijven weer gestegen

In het tweede kwartaal werden ongeveer 1 340 nieuwe bedrijven opgericht in de industrie. Hiermee is het aantal starters met bijna 4 procent gedaald in vergelijking met hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Daarnaast stakten 695 bedrijven definitief hun werkzaamheden. Het aantal opheffingen is daarmee met 7 procent gedaald ten opzichte van het tweede kwartaal van 2016. Iets minder dan de helft van het totale aantal oprichtingen en opheffingen vond plaats in de metaalindustrie, de meubelindustrie en bij bedrijven die actief waren in de reparatie en installatie van machines. Aan het eind van het tweede kwartaal waren er in totaal 62 050 bedrijven actief in de industrie. Daarmee is het aantal bedrijven in deze sector op jaarbasis met zo'n 2,5 procent gestegen.

Aantal oprichtingen en opheffingen, totale industrie

Bron: CBS

■ Oprichtingen ■ Opheffingen

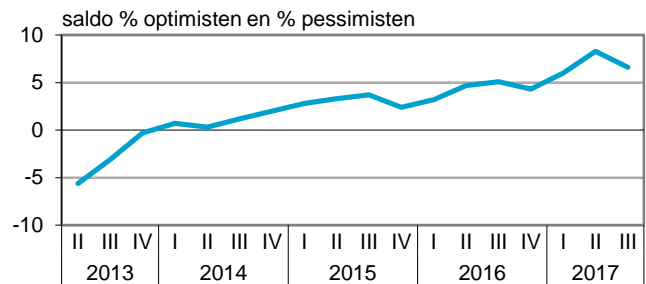
[Bedrijven; oprichtingen, bedrijfs grootte, rechtsvorm, SBI 2008](#)

[Bedrijven; opheffingen, bedrijfs grootte, rechtsvorm, SBI 2008](#)

Lichte afname producentenvertrouwen

Het vertrouwen van industriële ondernemers is licht afgenomen ten opzichte van het voorgaande kwartaal en komt aan het begin van het derde kwartaal uit op 6,6. Daarmee lijkt het producentenvertrouwen, dat in een opgaande trend zit, te stabiliseren. Sinds begin 2014 overheerst het positieve sentiment. Het producentenvertrouwen is samengesteld uit drie deelindicatoren: de verwachte bedrijvigheid, het oordeel over de orderpositie en het oordeel over de voorraden. Al deze drie elementen zijn gedaald in vergelijking met het vorige kwartaal, vooral de verwachte bedrijvigheid. Desalniettemin overheerst in al deze drie deelindicatoren de positieve stemming. Aan het begin van het derde kwartaal bedroeg de bezettingsgraad van de productie-installaties 83,4 procent, tegen 82,8 aan het begin van het tweede kwartaal.

Producentenvertrouwen

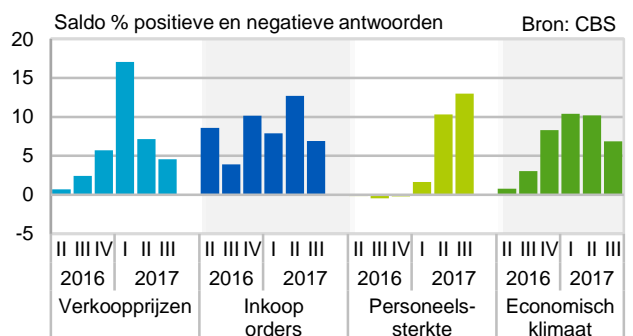
Bron: CBS

[Producentenvertrouwen; stemmingsindicator van de industrie](#)

Verwachtingen personeelssterkte opnieuw zeer positief

Voor het tweede kwartaal op rij hebben ondernemers hoge verwachtingen van de toekomstige personeelssterkte. Per saldo verwacht 13 procent van de ondernemers een toename van de personeelssterkte in het derde kwartaal. De toename van de personeelssterkte zal volgens ondernemers in het derde kwartaal gepaard gaan met een groei van het aantal inkooporders. Het aantal ondernemers dat een groei hiervan verwacht, is weliswaar kleiner dan in het voorgaande kwartaal, maar dat wordt met name veroorzaakt door seizoensinvloeden. Ook de verwachtingen voor het economisch klimaat vallen lager uit dan in het voorgaande kwartaal, maar deze zijn juist verbeterd vergeleken met hetzelfde kwartaal vorig jaar. Per saldo verwacht 7 procent van de ondernemers een verbetering van het economisch klimaat. Per saldo verwacht 5 procent van de ondernemers een verhoging van de verkoopprijzen.

Verwachtingen

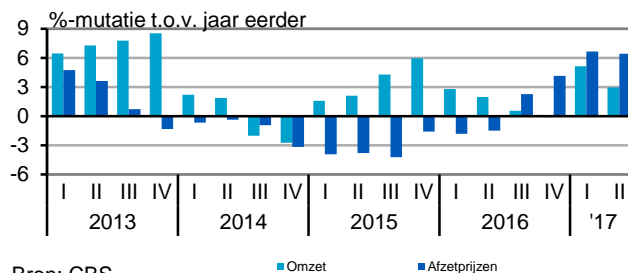
[Conjunctuurenquête Nederland](#)

Voedings- en genotmiddelenindustrie

Omzettoename in voedings- en genotmiddelenindustrie

De omzet in de voedings- en genotmiddelenindustrie steeg in het tweede kwartaal van 2017 met 3,0 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2016. De binnenlandse kwartaalomzet van de gehele branche nam licht af (-0,5 procent) door dalingen in de voedingsmiddelenindustrie en de tabakverwerkende industrie. Dezelfde producenten boekten wel meer omzet buiten Nederland. Hierdoor steeg de buitenlandse omzet van gehele branche ten opzichte van een jaar eerder (+6,1 procent). De afzetprijzen waren voor het vierde kwartaal op rij hoger dan een jaar eerder (+6,4 procent). De prijzen namen ongeveer evenveel toe in het binnen- en buitenland.

Omzet, afzetprijzen

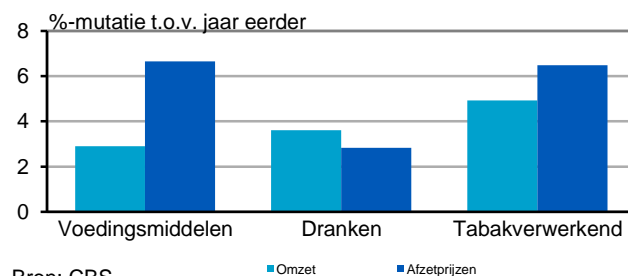
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzet binnenland stijgt fors in drankenindustrie

In de industrieën rondom de verwerking van voedingsmiddelen, dranken en tabak was de totale omzetontwikkeling positief. In de drankenindustrie kromp de buitenlandse omzet met 6,8 procent, de eerste daling sinds 2014. De binnenlandse omzet van deze industrie nam met 14,8 procent juist fors toe. Hierdoor was de totale omzet hoger dan een jaar eerder (+3,6 procent) en is deze voor het derde kwartaal op rij toegenomen. De afzetprijzen stegen in totaal met 2,8 procent. Zowel op de binnenlandse (+5,3 procent) als op de buitenlandse markt (+1,3 procent) vond een prijsstijging plaats.

Deelbranches: omzet, afzetprijzen

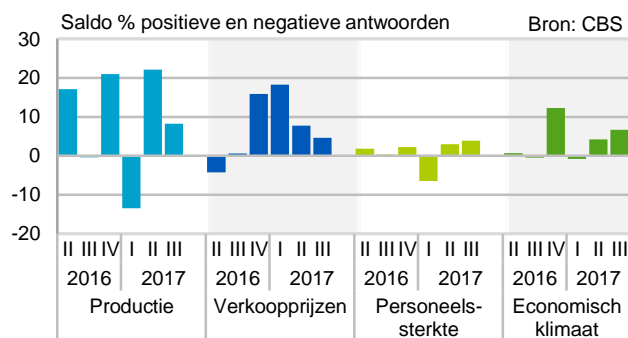
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Positieve verwachtingen voedings- en genotmiddelenindustrie

Als ondernemers in de voedings- en genotmiddelenindustrie wordt gevraagd of ze verwachten dat de productie hoger uitkomt in het derde dan in het tweede kwartaal, dan bedraagt het saldo van positieve en negatieve antwoorden 8 procent. Deze verwachting is minder positief dan drie maanden geleden. Dat is toe te schrijven aan een seizoenseffect. In vergelijking met vorig jaar zijn ondernemers juist positiever. De verwachtingen voor het economisch klimaat zijn met een positief saldo van 7 hoger dan een jaar geleden, toen het aantal positief en negatief gestemde ondernemers elkaar in evenwicht hield. Per saldo verwacht 5 procent van de ondernemers de verkoopprijzen te verhogen en 4 procent dat de personeelssterkte zal groeien.

Verwachtingen

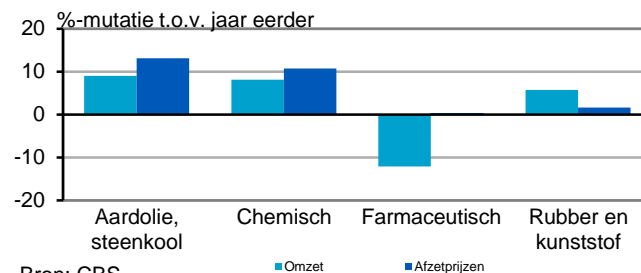
Conjunctuurenquête Nederland

Aardolie-, chemische, farmaceutische, rubber- en kunststofproductenindustrie

Buitenlandse omzet farmaceutische industrie gedaald

De omzet van farmaceuten nam in het tweede kwartaal van 2017 met 12,2 procent af ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Binnen Nederland boekten farmaceuten meer omzet, buiten Nederland was er een afname van 17,3 procent. De afzetprijzen bleven vrijwel gelijk. Zowel in de aardolie-industrie, de chemische industrie als de rubber- en kunststofproductenindustrie werd in het tweede kwartaal meer omzet geboekt en lagen de afzetprijzen hoger dan een jaar eerder. De grootste stijging van de omzet en de afzetprijzen werd gerealiseerd in de aardolie-industrie.

Deelbranches: omzet, afzetprijzen

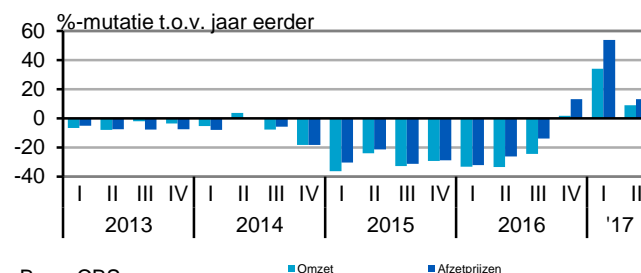
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzettoename aardolie-industrie minder fors

De omzet en de prijzen in de aardolie-industrie stegen in het tweede kwartaal van 2017 met respectievelijk 9,0 en 13,1 procent. Deze ontwikkelingen lagen een stuk lager dan in het vorige kwartaal. De omzet in het buitenland nam sterker toe dan de omzet in Nederland. De prijsstijgingen op de binnen- en buitenlandse markt waren wel vrijwel gelijk aan elkaar. Zowel in de aardolie-industrie als in de chemische industrie wordt het prijsverloop sterk beïnvloed door de prijs van ruwe aardolie. In juni 2017 was de olie voor het eerst sinds september 2016 goedkoper dan een jaar eerder. In deze maand kostte een vat ruwe olie van het type North Sea Brent ruim 42 euro, bijna 5 procent minder dan in juni 2016. In mei 2017 lag de prijs nog 10 procent hoger dan in mei 2016.

Aardolie-industrie: omzet, afzetprijzen

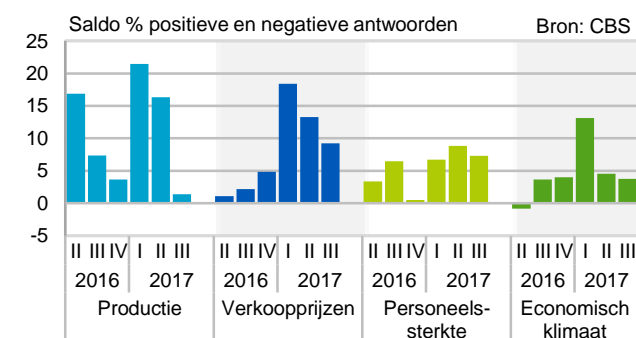
Bron: CBS

Productenprijsindex; afzetprijzen, bedrijfstak SBI 2008

Sentiment positief, maar minder productiegroei verwacht

Als ondernemers wordt gevraagd of ze productiegroei verwachten in het derde kwartaal, dan bedraagt het saldo van positieve en negatieve antwoorden 1 procent. In dit opzicht zijn ondernemers aanzienlijk minder positief dan drie maanden geleden. Per saldo verwacht 9 procent van de ondernemers dat de afzetprijzen van de raffinaderijen en de chemische industrie de komende maanden zullen stijgen. Dat is ook iets minder dan in het tweede kwartaal, maar duidelijk meer dan in dezelfde periode vorig jaar. Verder verwacht per saldo 4 procent van de ondernemers een verbetering van het economisch klimaat in het derde kwartaal. De verwachtingen voor de werkgelegenheid zijn eveneens positief. Per saldo verwacht 7 procent van de ondernemers een groei van de personeelssterkte in de komende maanden.

Verwachtingen

Bron: CBS

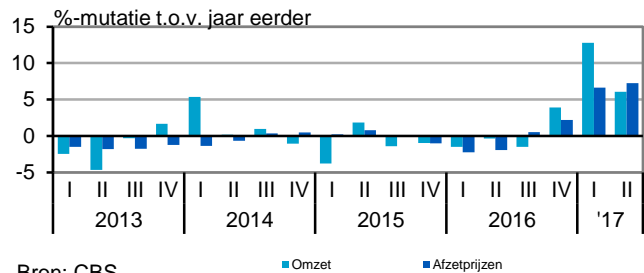
Conjunctuurenquête Nederland

Basismetaal- en metaalproductenindustrie

Omzet basismetaal- en metaalproductenindustrie blijft toenemen

In de basismetaal- en metaalproductenindustrie nam de omzet in het tweede kwartaal van 2017 met 6,1 procent toe ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De omzet groeide het meest op de buitenlandse markt (+7,1 procent), maar ook binnen Nederland nam de omzet toe (+4,8 procent). Dit is het derde kwartaal waarin de omzet toeneemt. De afzetprijzen stegen het tweede kwartaal met 7,3 procent. In het binnenland stegen de prijzen minder hard (+5,4 procent) dan op de buitenlandse markt (+9,7 procent).

Omzet, afzetprijzen

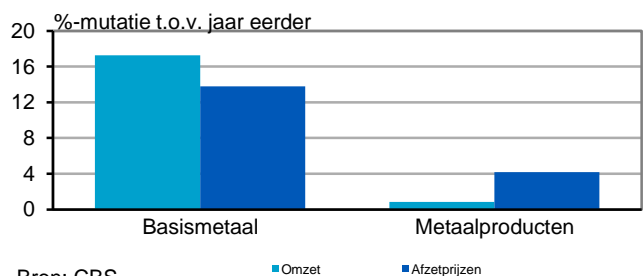
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzet basismetaalindustrie blijft groeien

De omzet in de basismetaalindustrie nam in het tweede kwartaal met 17,3 procent toe in vergelijking met dezelfde periode een jaar ervoor. De omzet steeg met 27,6 procent op de binnenlandse markt en met 14,4 procent op de buitenlandse markt. De afzetprijzen stegen in het tweede kwartaal met 13,8 procent. De stijging van de afzetprijzen is na het eerste kwartaal van 2011 niet meer zo hoog geweest. Zowel in Nederland (+6,6 procent) als op de buitenlandse markt (+17,4 procent) stegen de prijzen. In de metaalproductenindustrie groeide de omzet in het eerste kwartaal met 0,8 procent. De buitenlandse omzet (+1,3 procent) nam in deze branche sterker toe dan de Nederlandse omzet (+0,5 procent). De prijzen stegen harder in het binnenland (+5,1 procent) dan in het buitenland (+2,0 procent).

Deelbranches: omzet, afzetprijzen

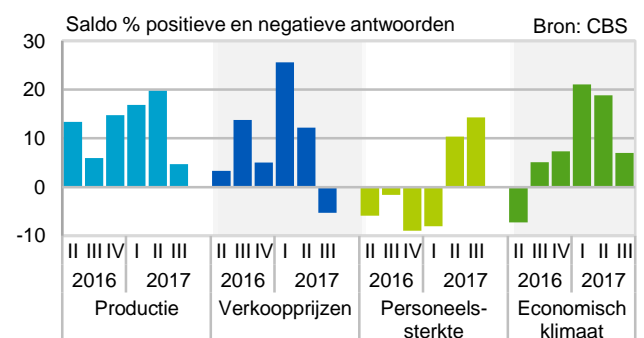
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Daling verkoopprijzen verwacht

In de metaalindustrie verwacht per saldo 5 procent van de ondernemers een afname van de verkoopprijzen. In hetzelfde kwartaal van vorig jaar verwachtte juist per saldo 14 procent dat prijsstijgingen aanstaande waren. In het vorige kwartaal was dit de verwachting van per saldo 12 procent van de ondernemers. Per saldo verwacht 5 procent een productiegroei in het derde kwartaal, terwijl dit drie maanden geleden nog 20 procent was. Volgens per saldo 7 procent van de ondernemers zal het economisch klimaat in het derde kwartaal verbeteren. Daarmee zijn zij ook hierover minder gunstig gestemd dan drie maanden geleden. Net als in het voorgaande kwartaal zijn ondernemers zeer positief in hun verwachtingen met betrekking tot de personeelssterkte. Terwijl vorig jaar de ondernemers die rekenden op een krimp van de personeelssterkte nog in de meerderheid waren, voorziet nu per saldo 14 procent van de ondernemers een groei.

Verwachtingen

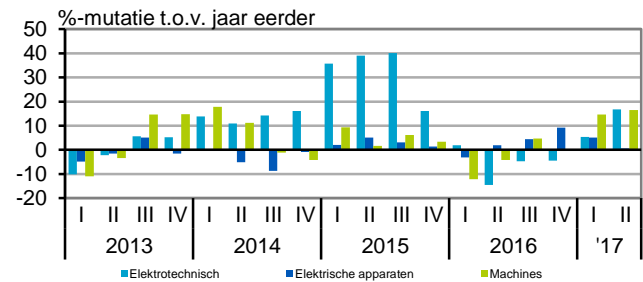
Conjunctuurenenquête Nederland

Elektrotechnische en machine-industrie

Omzet toegenomen in alle deelbranches

De omzet in de elektrotechnische industrie en de machine-industrie nam in het tweede kwartaal van 2017 met 15,6 procent toe vergeleken met een jaar eerder. De omzet steeg vooral in de elektrotechnische industrie (+16,8 procent) en in de machine-industrie (+16,5 procent). In de elektrische apparatenindustrie was de omzettoename een stuk kleiner (+0,6 procent). In de elektrotechnische industrie steeg de omzet harder op de binnenlandse (+29,0 procent) dan op de buitenlandse markt (+16,0 procent). In de machine-industrie steeg de omzet juist harder op de buitenlandse (+18,7 procent) dan op de binnenlandse markt (+7,9 procent). In de elektrische apparatenindustrie steeg de omzet in het binnenland met 3,1 procent en nam de omzet licht af in het buitenland (-1,0 procent).

Deelbranches: omzet

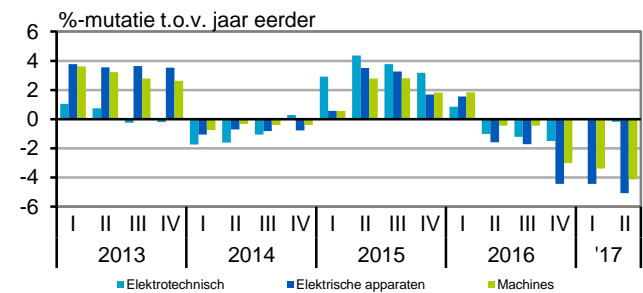
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Prijzen gedaald

In het tweede kwartaal van 2017 zijn de afzetprijzen van de elektrotechnische en machine-industrie met 3,4 procent gedaald. Voor het derde kwartaal op rij deed de grootste prijsdaling zich voor in de elektrische apparatenindustrie (-5,1 procent), gevolgd door de machine-industrie (-4,1 procent). In de elektrotechnische industrie bleven de prijzen nagenoeg gelijk. Net als vorig kwartaal daalden in alle drie de deelbranches de prijzen op de buitenlandse markt. De grootste buitenlandse prijsdaling deed zich voor in de elektrische apparatenindustrie (-8,1 procent), gevolgd door de machine-industrie (-6,6 procent). In de elektrotechnische industrie daalden de prijzen op de buitenlandse markt met 0,3 procent. De prijzen op de binnenlandse markten stegen in alle deelbranches.

Deelbranches: afzetprijzen

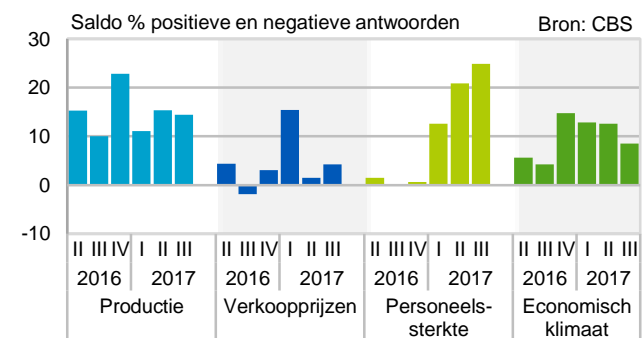
Bron: CBS

Productenprijsindex; afzetprijzen naar bedrijfstak SBI 2008, 2010=100

Verdere toename personeelssterkte verwacht

De verwachtingen voor het derde kwartaal van 2017 zijn gunstig in de elektrotechnische en machine-industrie. Net als in hetzelfde kwartaal vorig jaar rekt de meerderheid van de ondernemers op een productiegroei. Per saldo spreekt 14 procent deze verwachting uit. Hiernaast verwacht per saldo 25 procent van de ondernemers een verbetering van de personeelssterkte. Vanaf begin 2017 is deze verwachting aanzienlijk verbeterd. In dezelfde periode van vorig jaar was het aantal ondernemers dat een afname van de personeelssterkte verwachtte nog even groot als het aantal dat een toename voorzag. Ook de verwachtingen voor het economisch klimaat zijn gunstig. Met een saldo van 9 zijn ondernemers hierover minder positief dan drie maanden geleden, maar positiever dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. Het aantal ondernemers dat een stijging van de verkoopprijzen verwacht, is groter dan het aantal ondernemers dat prijsdalingen voorziet.

Verwachtingen

Conjunctuurenquête Nederland

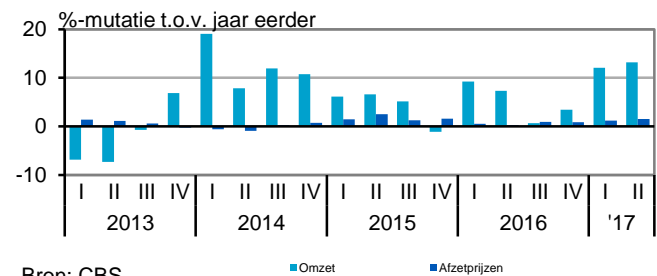

Transportmiddelenindustrie

Omzet transportmiddelenindustrie gestegen

De omzet in de transportmiddelenindustrie nam in het tweede kwartaal van 2017 met 13,2 procent toe ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. De afzetprijzen stegen in totaal met 1,5 procent. Wederom nam de buitenlandse omzet van de hele branche toe (+18,0 procent). Voornamelijk de autoproducenten droegen bij aan deze positieve omzetontwikkeling. De Nederlandse omzet daalde voor het derde kwartaal op rij (-2,4 procent). Dit kwam omdat producenten van overige transportmiddelen minder omzet (-18,6 procent) in het binnenland genereerden, net als in de voorgaande drie kwartalen. Deze groep producenten bestaat voornamelijk uit scheepsbouwers, maar ook uit onder meer producenten van spoor- en trammaterieel, vliegtuigen, militaire gevechtsvoertuigen en (brom)fietsen.

Omzet, afzetprijzen

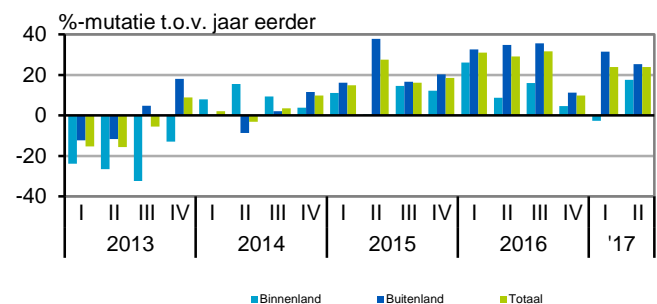
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzet autoproducenten opnieuw fors gestegen

De autoproducenten boekten in het tweede kwartaal van 2017 een forse omzettoename van 24,0 procent. Voornamelijk in de maand mei lag de omzet een stuk hoger dan een jaar eerder (+39,0 procent). In de auto-industrie is de omzet al twaalf kwartalen op rij niet meer gedaald. In tegenstelling tot het eerste kwartaal van 2017 was de binnenlandse omzet hoger dan een jaar eerder (+17,5 procent). Ook boekten autoproducenten voor het twaalfde kwartaal op rij meer omzet in het buitenland (+25,4 procent). In de auto-industrie stegen zowel de binnenlandse als de buitenlandse afzetprijzen, met respectievelijk 1,4 en 1,9 procent.

Auto-industrie: omzet, binnen- en buitenland

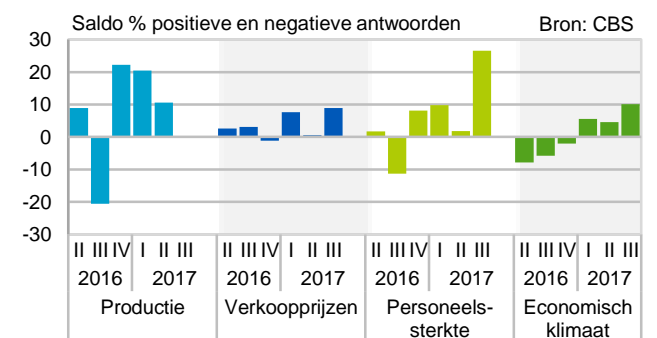
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Veel ondernemers verwachten toename personeelssterkte

Volgens per saldo 27 procent van de ondernemers in de transportmiddelenindustrie zal de personeelssterkte in het derde kwartaal groeien. Dit is een grote verbetering ten opzichte van het vorige kwartaal, toen per saldo 2 procent een groei verwachtte. Het verschil met hetzelfde kwartaal vorig jaar is nog groter. Toen rekenden ondernemers juist op een verzwakking van de personeelssterkte. Waar ondernemers in het vorige kwartaal nauwelijks verandering in de verkoopprijzen verwachtten, voorziet nu per saldo 9 procent van de ondernemers in deze branche prijsstijgingen. Ondernemers die positief en negatief gestemd zijn over de productie houden elkaar in evenwicht. Zij zijn op dit vlak negatiever gestemd dan drie maanden geleden, maar duidelijk positiever dan vorig jaar. Van de ondernemers verwacht 10 procent dat het economische klimaat zal verbeteren. Vorig jaar waren de negatief gestemden hierover nog in de meerderheid.

Verwachtingen

Conjunctuurenquête Nederland

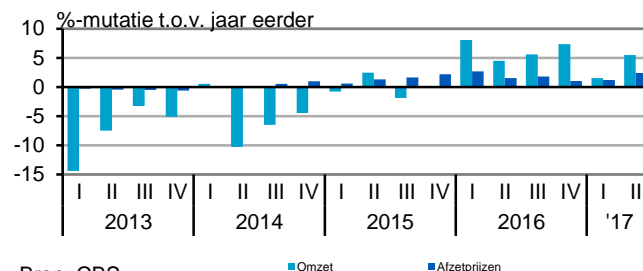
Overige industrie

Hout- en bouwmaterialenindustrie

De omzet in de hout- en bouwmaterialenindustrie nam in het tweede kwartaal van 2017 met 5,5 procent toe ten opzichte van het tweede kwartaal van 2016. Vooral in mei groeide deze sterk, met 15,9 procent. Het afgelopen kwartaal groeide de omzet in de bouwmaterialenindustrie (+6,3 procent) harder dan in de houtindustrie (+3,1 procent).

De prijzen waren het tweede kwartaal 2,4 procent hoger dan vorig jaar. De hout- en bouwmaterialenindustrie heeft al 14 kwartalen achtereen te maken met prijsstijgingen.

Omzet, afzetprijzen

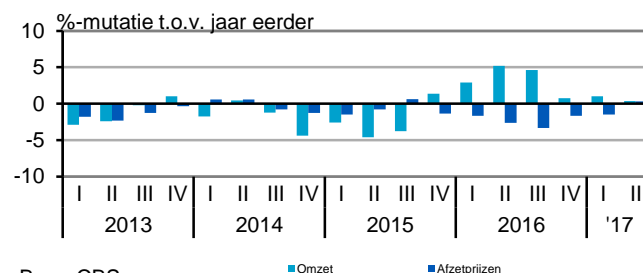
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Papierindustrie en grafische industrie

De omzet in de papierindustrie en grafische industrie nam in het tweede kwartaal van 2017 met 0,4 procent toe ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. De omzettoename in de papierindustrie betrof 2,6 procent, wat voornamelijk kwam door groei op de buitenlandse markt (+4,0 procent). De grafische industrie kende daarentegen een omzetafname van 4,5 procent. Zowel de Nederlandse als de buitenlandse omzet daalde met respectievelijk 4,8 en 3,9 procent. De prijzen in de papierbranche zijn na een jaar van dalingen dit kwartaal weer gestegen (+1,4 procent). Dit geldt niet voor de grafische industrie, waar de prijzen met 1,0 procent zijn gedaald.

Omzet, afzetprijzen

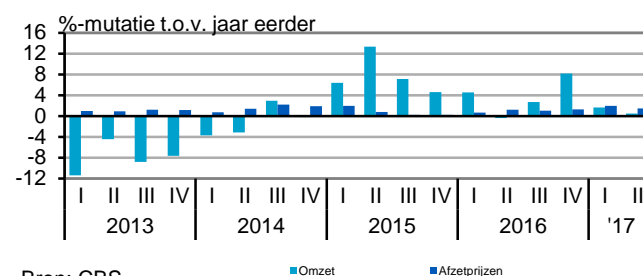
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Meubelindustrie

De meubelindustrie noteerde in het tweede kwartaal van 2017 een omzetgroei van 0,5 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal van vorig jaar. De binnenlandse omzet groeide met 2,4 procent, terwijl de buitenlandse omzet met 4,7 procent kromp. In de meubelindustrie stegen de prijzen met 1,5 procent. Binnen Nederland was er sprake van een prijsstijging van 1,9 procent. De buitenlandse prijzen groeiden met 0,3 procent.

Omzet, afzetprijzen

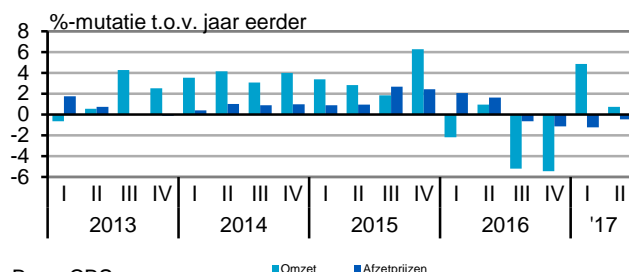
Bron: CBS

Nijverheid productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Textiel-, kleding- en leerindustrie

De textiel-, kleding- en leerindustrie kende in het tweede kwartaal van 2017 een omzettoename van 0,7 procent ten opzichte van een jaar eerder. De binnenlandse omzet groeide met 4,6 procent terwijl de buitenlandse omzet juist kromp met 0,8 procent. De binnenlandse omzet steeg in alle drie de deelbranches en voornamelijk in de kledingbranche (+15,3 procent). De textiel-, kleding- en leerindustrie had in het tweede kwartaal te maken met een prijsdaling van 0,5 procent. Die werd voornamelijk veroorzaakt door dalende prijzen op de buitenlandse markt. In de textielbranche daalden de prijzen voor het vierde achtereenvolgende kwartaal (-0,8 procent). In de kledingbranche stegen de prijzen met 0,7 procent en in de leerindustrie bleven de prijzen ongeveer op hetzelfde niveau als in het tweede kwartaal van 2016.

Omzet, afzetprijzen

Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van de cijfers die op 23 augustus 2017 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar; deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Indien dit wel het geval is, staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst Sector Bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 23 augustus 2017

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)

Telefonisch: 088 5707070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl

Telefonisch: 070 3374444

De staat van het MKB

Op zoek naar cijfers voor het midden- en kleinbedrijf? Behoeftte aan uitsplitsingen naar bedrijfsleeftijd, mate van groei, bedrijfsgrootte of bedrijfstak binnen het MKB? Bezoek dan www.staatvanhetmkb.nl en volg [@staatvanhetmkb.nl](https://twitter.com/staatvanhetmkb.nl) op Twitter.